

א) לקמן ט: ד: גימין מט,
ב) לקמן ט: ד: גימין מט,
ג) א) [שמות כא],
ד) כס"ח: מט, מט.

תורה אור השלם
1. פי יבער איש שדה או
כרם ושלח את בעירו
ובער בשדה אחר מיטב
שדהו ומיטב פרמו
ישלם: שמות כב ד
2. בעל הגור ישלם כסף
ישיב לבגליו והמות יודיה
לו: שמות כא לד

הגהות הגר"א

[א] הו"פ ד"ה א"י ח' ועד
מתנה היטו כו"י מ"ח
ורבנים מפסח מ"ח
דמיון ממש וכן פורמא
טובא ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפדך. כלומר
אפילו סבירא ליה כי
לא ילפינן הקדש מניה,
דאיכא למיפדך מה לבעל
חוב שזהו הדינע דמא
הוא לנשקול בעדיה, שכן
יפה כרוחו בנוקין. שכן
יפה הכתוב כמו בנוקין
שנכחו מיב בנוקין [גימין
טו]. משלם נזק שלם.
ודיש רעהו הכי רעהו
הוא דמשלם חלי נזק,
אכל להקדש נזק שלם
ונגדי הנזק הקדש דיש
לבעו הוא דמחייב
אכל הקדש שיהיה פטור
לדיע ד"ע.
כ"ח. א"י חב"י ד"ע
(ש"ס) אוקמת ליה מאי
דוחקין דלוקמת פלוגמא
דרשא בשומא דנזק ומיק,
דלמא לנכות מן העדות
דקאמר ר"ע נמי מעדות
דנזק קאמר, דהא זיבורית
דמזיק כ"י ישמעאל,
ואמנא לא פליגי עליה אלא
ב"ק"ו להקדש, ד"י ישמעאל
לא סבירא ליה דר"ש בן
מנסיא (ש"ס) א"ב כן. דלא
פליגי עליה דרשא, מאי
לא בא להכתוב. דקאמר,
דמשמע לא בא לנך אלא
לנך (ש"ס). ועוד. א"י ר"ע
קולא קאמר לגבי מזיק
כתיב ישמעאל, מאי קל
והומר להקדש. דקאמר,
הואיל וקולא הוא היכי מני
למירר וק"ו דמקילין נמי
גבי הקדש (ש"ס). תנא
בהדיא. לגבי עקיבה
בדמיון שיימינן (ש"ס).

ובעל חוב דינו צביונטי. במס' גימין בפרק המוקין (ד' מ:):
וכי סימא קסבר ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מיניה דאיכא
למיפדך מה ל"ב"ח שכן יפה כמו בנוקין שההדינע הוא נוטל בהיקו
מן העדות: קאמר להקדש שהורע כמו בנוקין. ללא שקיל נזק
מילי: דתניא ר"ע בן מנסיא כו'.

אובעל חוב בבינונית וכי תימא סבר ר"ע כל
בעל חוב נמו בעידית איכא למיפדך מה
לבעל חוב שכן יפה כמו בנוקין תאמר
בהקדש שהורע כמו בנוקין לעולם דנגה
תורא דידן לתורא דהקדש ודקא קשיא לך
שור רעהו אמר רחמנא ולא שור של הקדש
ר"ע סבר לה כר"ש בן מנסיא דתניא א"ב כ"ח
בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגה שור
של הדינע פטור שור של הדינע שנגה שור
של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם
אי הכי ר' ישמעאל ור"ע מומאי דבעידית דניזק
וזיבורית דמזיק פליגי דלמא דכ"ע בדניזק
שיימינן והכא בפלוגמא דר"ש בן מנסיא
ורבנן קמפלגי ר"ע סבר כר"ש בן מנסיא ור'
ישמעאל סבר כרבנן א"ב מאי לא בא
הכתוב ועוד מאי ק"ו להקדש ועוד הא אמר
רב אשי תניא בהדיא מיטב שדהו ומיטב
כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב
כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר
מיטב שדהו של מזיק ומיטב כרמו של מזיק;
רמי ליה אבוי לרביא כתיב מיטב שדהו
ומיטב כרמו ישלם מיטב אין מידי אחרינא
לא והתניא א"ב ישיב לרבות שוה כסף ואפילו
סובין לא קשיא כאן מדעתו כאן בעל כרחו
אמר עולא בריה דרב עילאי דיקא נמי דכתיב
ישלם בעל כרחו א"ל אבוי מי כתיב ישולם
ישלם כתיב מדעתו משמע אלא אמר אבוי
כדמר דתניא י"הי שהיו לו בתים שדות וכרמים
ואינו מוצא למוכרן מאכילין אותו מעשר
עני עד מחצה והוי בה מר היכי דמי אי
הוול ארעתא דכ"ע וידידה נמי זל בהדיהו
אפילו טובא נמי ליספי ליה דהא זול דכ"ע
נמי אלא דאוקיר ארעתא דכולי עלמא
וידידה אידי דעייל ונפיק אוזוי זל ארעיה
אפילו

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: ישולם. משמע על ידי אחרים דכ"ד
יורדין לנכסיו דמזיק אכל ישלם משמע נמי מדעתו: אלא אמר אבוי.
לא משכחת מירוצא להני קראי אלא כדמר כי האי גוונא דמרחא
רבה להך דתניא כו': מי שהיו לו שדות בתים וכרמים. שזה מאתים
זו ותנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול
לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמנא גזול עניים עז
לו מאתים זוז חקר דינר ונתנו לו שזה אלף זוז צבת אחת הרי
זה יטול זה יש לו בתים שדות וכרמים שזה מאתים זוז אכל אינו
מונא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה שזה מאה זוז
וקרקעו ימכור במאה זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש
לו מאתים זוז: והוי צב מר. והיינו רבה: אפילו טובא נמי ליספו
ליה. שהרי עכשיו אין שזה מאתים זוז ותנן (ש"ס) היו לו
מאתים זוז חקר דינר אפילו נתנו לו שזה אלף זוז צבת אחת יטול:

אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הו פליגי רבנן וצלאו הכי נרין
בזה דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
א"י דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא דיספא ליה. אף על גב שאינו מונא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אוזוי אכל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור צפחות
משויין רבז אלפס מפרש בעשיר ועד מחצה היינו [א] עד שימנא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילימא
דויל ארעתא דכ"ע וידידה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המנחה לא יתנו לו
לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פ"י אפילו מונא

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא ז.

ז. זרגל ולא בלדס המזיק אלא באומר הרי עלי מנה וכן משמע במתני'
דתנא (לקמן דף ט:): נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אבות קאי ואפילו
בנוקין דלאדם למנאן דאמר מנבע זה אדם והא דאמר שמואל בשאל
(ב"מ ד' ט:): כי יאכל פרט לנוזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן
תייב היינו מדרבנן ונראה דשאר

נוקין דפטורי בהקדש גמריי מקרן
ומאלס ומכור דפטור צו פסולי
המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת היכי
ילפינן שן מכולהו מה לנן שיש הגאה
להיקא וי"ל דיומר ראו להתחייב
אדם המזיק בדים ממזיק ע"י שילוח
צעירה וא"ת רעהו דכתב רחמנא
למה לי הא מוכי יאכל נפקא ל"ב כי
במסכת מעילה (דף י"ט). מקיש רחמנא
הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי
יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מילי
דאיכילא ומזיק ליה פטור ולא דוקא
מידי דאיכילא כדאימא תמס וי"ל דאי
לאו דאשכחן דפטור מזיק הקדש לא
הוה דרשינן מני יאכל פרט למזיק
אלא למעט חומש לחודה ואע"ג כי
יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מזיק
קרן דמנמן דכחן הוא מ"מ מהאי
קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא
אחרינא דהוי כגזול מצירו ומזיקו
ומיהו למ"ד (לקמן טו). דאיכא כופר
בזרגל לא אחיא מכל הני דמה לקרן
ואלס וצור דלא משלם כופר בפעם
ראשונה ולצבי טרפון דאיית ליה
(ש"ס) כופר שלם צתם ינאח:

ורב"י עקיבא סבר דה בר' שמעון.
תימנא לעיל (דף ט:). כי מוקי
לה עדים זוממין כר"ע ליקאי א"י ר"ע
ליתני תרי גוויי שור שור דלזיק שור
דהדינע שור דלזיק שור דהקדש וי"ל
בזהקדש לא קמיירי אף קשה ר' נמי
סבר כר"ש לפרוך מה להדינע שכן
יפה כמו בנוקין אדם ולמאי דפי'
דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק
דלא משלם כלל אלא משום דכתיב
רעהו אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן
יפה כמו בנוקין צור: ועוד מאי
ק"ו דהקדש. פירש הקוטנרס הואיל
ומן העדות דא"ר עקיבא איניק
קאי ולאקולא אחא דיהיב ליה מזיק

מזיבורית מאי ק"ו להקדש גריעותא הוא וקשה לפי' דאין זה גריעותא
אלא חומרא דר"י פטור לגמרי מזיק את ההקדש ור"ע מחייבו ג"ש
ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דניזק ולא מגורע
דניזק ונראה לר"י דה"פ מאי ק"ו להקדש דלענין חיובא מזיק בהקדש
לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא
הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל ק"ו להקדש כיון דרבי ישמעאל
היה מודה בכך אי לאו משום דפטור ליה לגמרי:
ישיב רבבות שוה כסף. ב"ק דקדושין (דף טו. טז). דרשינן נמי
הכי גבי עבד עברי ויש [שום] לריכותא (ש"ס דף ג. בתוספות
ד"ה צפונות): ישרים מדעתו משמע. וא"ת דבפרק הורע
(חולין ק' קל: ועם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני
ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם
לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות אלא בדין חייב ועוד אמר
ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת
לפרש התם כן: ב"י שהיו לו בתים כו'. לא מיירי צתמים שדר

בזה דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
א"י דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא דיספא ליה. אף על גב שאינו מונא ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגרם לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפק אוזוי אכל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור צפחות
משויין רבז אלפס מפרש בעשיר ועד מחצה היינו [א] עד שימנא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילימא
דויל ארעתא דכ"ע וידידה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המנחה לא יתנו לו
לא ליספו ליה כיון דזל ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף לפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספו ליה פ"י אפילו מונא

נא א מיי פ"ט מהל'
מלוה וזה הלכה א
סנה עשין לך טו"ע ח"מ
ס"י קב טע"ף א:
בב ב מיי פ"ח מהל' מקי
ממון הלכה ב ופ"ח
הלכה י סנה עשין ס טור
ש"ע ח"מ ס"י שפט טע"ף
ב ופ"י טע"ף א:
גג ג מיי" פ"ח מהלכות
ממנות עייס הלכה טו
טו"ע ח"מ יו"ד ס"י רג טע"ף
ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבא אומר לא בא
בכתי' אלא לגבות לניזיקין
מן העדות וקל וחומר
להקדש. ודבר ליה כו'
שמעו בן מנסיא. רמי
ליה אבוי לרבא, לר'
עקיבא דקתני מיטב שדהו
שלמזיק, והתניא כסף
ישיב לבגליו לרבות שוה
כסף. פי' ישיב כל מה
משלם המזיק השבה
היא, בדרידה תלה רחמי'
דכתי' ישיב. ופרקי אם
בא המזיק ישלם מעצמו,
כל מה שירצה משלם.
ואם דוחה מלשלם וביד'
גובין ומצויין ממנו, אין
גובין אלא מיטב. ודייק
רב עולא מדרתי' ישלם
ש"מ על כרחו. ואקשו
עליה מי כתיב ישולם,
אדרבה ישלם מירתת
משמע פי' מאכילין אותו
מעשר עני עד מחצה,
אם הוולו נכסיו משום
דרחיק לוביני מאכילין
אחרו מעשר עני עד שיטור
שאין דרך לוול יתר מיכן.